

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA INFRASTRUKTURO

SLUŽBA ZA TRAJNOSTNO MOBILNOST IN PROMETNO POLITIKO

Langusova ulica 4, 1535 Ljubljana

T: 01 478 80 00
F: 01 478 81 39
E: gp.mzi@gov.si
www.mzi.gov.si

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI STRUKTURNI
IN INVESTICIJSKI SKLADI
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Dobre izkušnje z vključevanjem javnosti v načrtovanje prometa in mobilnosti

Povzetek ključnih rezultatov raziskave

Raziskava je bila izvedena maja in junija 2017 v sodelovanju s:

LOCUS
prostorske informacijske rešitve

Povzetek ključnih rezultatov raziskave

Maja in junija 2017 je bilo 64 Slovenskih občin povabljenih k sodelovanju v raziskavi o vključevanju javnosti v pripravo Celostnih prometnih strategij (CPS). Nekatere občine so svoje občanke in občane učinkovito pritegnile k sodelovanju, druge manj, nekatere občine pa se niso odzvale. Zbrane rezultate 640 anketiranih povzemamo v tem poročilu.

Priprava Celostnih prometnih strategij v 64 slovenskih občinah je bila edinstvena priložnost za vključevanje javnosti v eno od področij upravljanja njihovih lokalnih skupnosti. Javne razprave, delavnice, ankete in intervjuji so omogočili dialog med izdelovalci strategije, občinsko upravo, različnimi organizacijami in javnostjo. Ta vključujoč proces je poleg tematskih razprav in izdelanih Celostnih prometnih strategij prinesel tudi številne izkušnje na področju vključevanja javnosti. Sodelavci Ministrstva za infrastrukturo, Centra za vodenje participativnih procesov in podjetja LOCUS d.o.o. smo se odločili izkoristiti to enkratno priložnost in izvesti kratko raziskavo. S pomočjo občin smo k sodelovanju povabili občane in občanke, ki so sodelovali pri pripravi CPS, pa tudi tiste, ki se niso. S spletnim vprašalnikom smo tako zbrali mnenja in predloge in jih analizirali z namero, da pridobljena spoznanja uporabimo pri oblikovanju novih, učinkovitejših pristopov vključevanja javnosti v Sloveniji - tako na področju prometa in mobilnosti kot tudi na ostalih področjih upravljanja lokalnih skupnosti.

Ključne rezultate in spoznanja raziskave preberite v nadaljevanju tega poročila. Za vse morebitne interesente so na izraženo željo na voljo tudi zbrani podatki.

Močna želja sodelovati in prispevati k boljšim rešitvam

Dobra polovica respondentov se je udeležila dogodkov vključevanja javnosti v pripravo CPS, največ jih je sodelovalo v anketah in intervjujih.

Na vprašanje kaj jih je spodbudilo k sodelovanju, je več kot 60% sodelujočih v anketi potrdilo, da so se javnih dogodkov v okviru priprave CPS udeleževali zato, ker dobro poznajo obstoječe težave na tem področju in predloge za njihovo reševanje, ki bi jih radi delili z drugimi. Mnoge (40%) je pritegnila priložnost, da se na javnih dogodkih seznanijo s prometnimi strokovnimi izhodišči in dokumenti, pa tudi, da slišijo mnenja drugih občanov. Podobno število udeležencev se je javnih dogodkov udeležilo po službeni dolžnosti. Dobro četrtino je na dogodke privedla radovednost, kako tak proces poteka in kakšni bodo učinki.

V zadnji rubriki so anketirani navedli še nekatere vsebinske razloge, ki so jih spodbudili k sodelovanju: interes, da bi bila v CPS zagotovo upoštevana skrb za varstvo otrok, da bi s CPS preprečili neracionalne posege v okolje, da bi bilo bolje poskrbljeno za mobilnost invalidov in tudi za nekoliko manj običajne udeležence v prometu – konjenike, itd. Ti rezultati potrjujejo močno izraženo željo sodelujočih v anketi po sodelovanju ter prepričanje, da lahko tudi sami prispevajo del h kakovostnejšim rešitvam.

Sodelovanje javnosti v pripravo CPS je bilo smiselno in potrebno

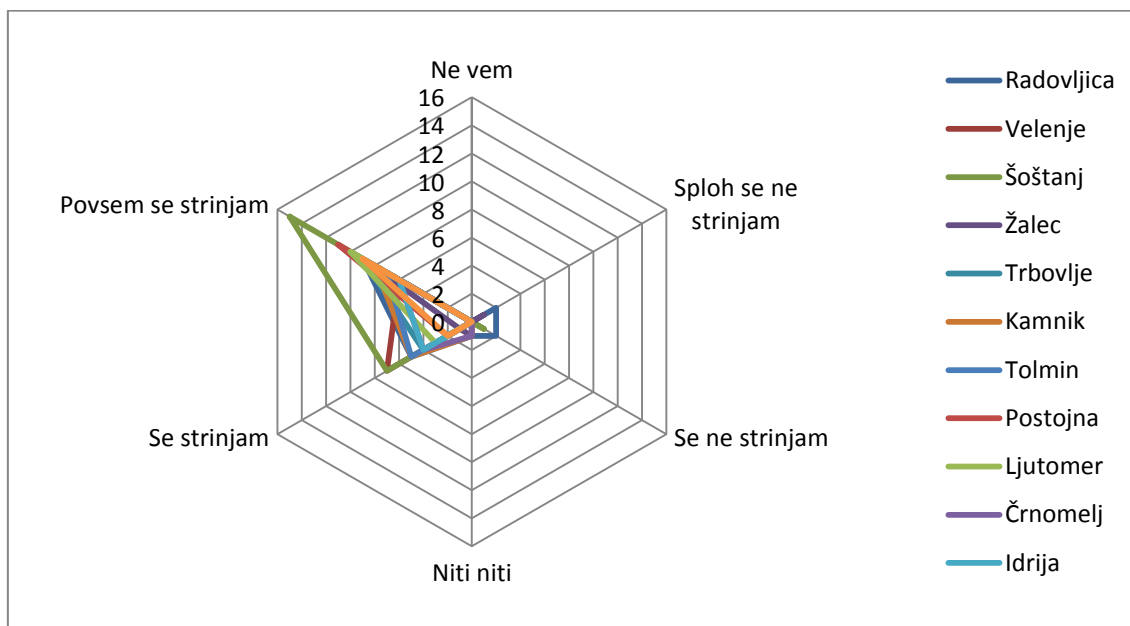
Tako meni več kot 90% udeležencev ankete. Zanimljivo malo (okoli 5%) je tistih, ki menijo nasprotno. Skoraj 90% udeležencev je tudi prepričanih, da je izmenjava različnih pogledov omogočila večjo kakovost strategije. Dobrih 70% meni, da bo vključevanje javnosti in ključnih

deležnikov v načrtovanje strategije posledično olajšalo izvajanje konkretnih ukrepov, ki bodo oblikovani za njeno uresničevanje.

Vključevanje javnosti v pripravo CPS je bilo smiselno tudi zato, ker so občani in občanke skozi udeležbo na javnih dogodkih izboljšali svoje razumevanje prometne problematike. Tako meni čez 70% udeleženi. Pri dobrih 60% udeleženi v anketi je sodelovanje vzbudilo občutek pripadnosti in podpore strategiji, kar je ključnega pomena za uspešno izvedbo vsake strategije. Glede povečanja zaupanja med javnostjo, občinsko upravo in izdelovalci CPS je bilo nekoliko zadržanosti, kljub temu pa je več kot polovica vprašanih potrdila, da se je v tem procesu medsebojno zaupanje okrepilo.

Pri vseh zgoraj navedenih vprašanjih se približno tretjina vprašanih ni opredelila niti v prid, niti ni nasprotovala trditvam, in le okoli 10% ali manj je bilo takih, ki so bili nasprotnega mnenja. Ta rezultat potrjuje, da ima vključevanje javnosti med sodelujočimi v anketi visoko podporo.

Pri pozitivni oceni smiselnosti in potrebnosti vključevanje javnosti med občinami ni prav bistvenih razlik, razen v razmerju med odgovori 'strinjam se' in 'povsem se strinjam', ki kažejo na to, da je prepričanje v odgovor manjše v Velenju, ki je največja občina med tistimi, kjer je odgovorov na to vprašanje dovolj za analizo. Edina od občin z večjim številom odgovorov, kjer je pri tem odgovoru prišlo do delne polarizacije, pa je Radovljica, z nekaj negativnimi odgovori in večinskim strinjanjem s koristnostjo vključevanja javnosti.

Slika 1. Odgovori na trditev: *Vključevanje javnosti in ključnih deležnikov v pripravo CPS je bilo smiselno in potrebno v posameznih občinah z večjim številom odgovorov*

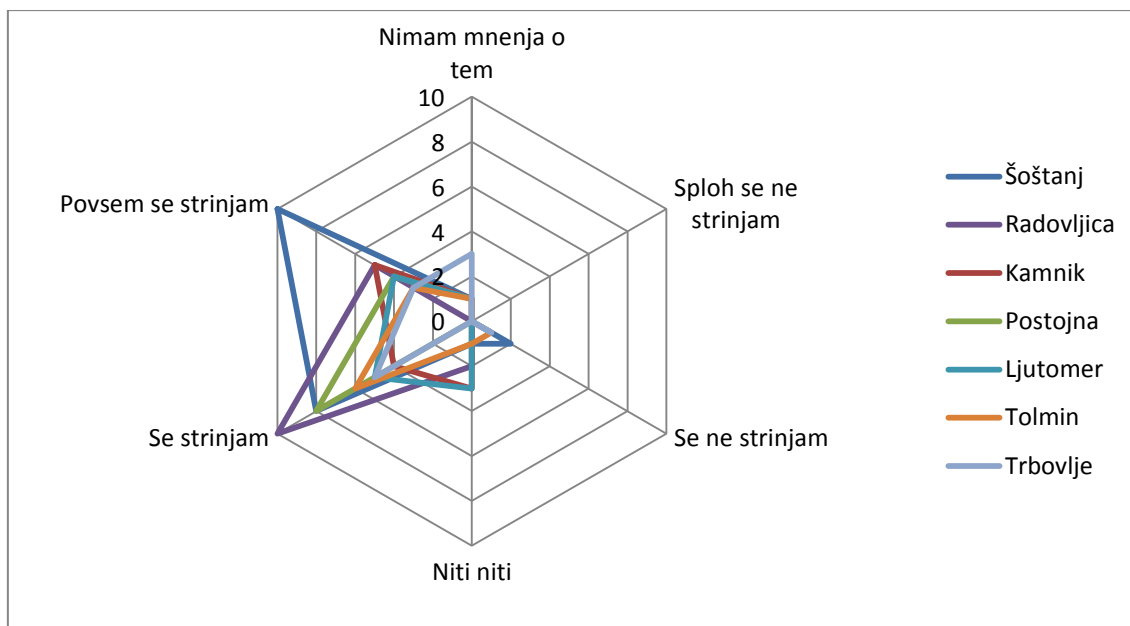
Visok delež zadovoljnih z izvedbo posvetovalnih dogodkov v okviru priprave CPS

Več kot tri četrtine (78%) udeleženi v anketi se je strinjalo, da so na delavnicah za pripravo CPS z lahkoto izražali svoja mnenja in predloge. Skoraj enak je bil delež tistih, ki so uvodne predstavitve na dogodkih ocenili kot jasne in razumljive. Dobrih 70% udeležencev je ocenilo, da so bili posvetovalni dogodki primerno zastavljeni (npr. z uvodnimi predstavitvami v prvem delu in vodeno razpravo v drugem). Nekoliko manj (dobrih 60%) udeležencev je smatralo, da so bile

razprave in delavnice izpeljane na zanimiv in prijeten način. Pri vsakem od zgoraj navedenih vprašanj je bilo manj kot 10% takih, ki so imeli nasprotno mnenje.

Rezultat kaže na razmeroma široko zadovoljstvo udeležencev javnih dogodkov v okviru priprave CPS glede strokovnosti in glede priprave razprav. V prihodnje pa bi bilo potrebno še več kreativnosti nameniti povečanju privlačnosti, zanimivosti in zabavnega vidika posvetovalnih dogodkov.

Pri odgovoru o tem, ali so z lahkoto izražali svoje mnenje je razmerje med strinjanjem in popolnim strinjanjem najbolj pozitivno v Šoštanju in Kamniku.

Slika 2. Odgovori na trditev: *V razpravah ali delavnicah sem z lahkoto izražal/a svoja mnenje in predloge, ko sem to želel/a* v posameznih občinah z večjim številom odgovorov

Učinkovito obveščanje kljub rabi spleta in družbenih omrežij ostaja izziv

Obvestila za javnost o pripravi CPS, ki so bila sproti objavljena na občinskih spletnih straneh, na posebnih spletnih straneh CPS, FB profilih, v občinskih glasilih in drugih lokalnih in nacionalnih medijih, so omogočila dobro seznanjenost s procesom priprave CPS ter z možnostmi vključevanja - tako je menilo 75% udeležencev ankete. Okoli 10% se s tako oceno ni strinjalo, skoraj enako število udeležencev ni spremljalo tovrstnih obvestil.

V podobnih deležih so udeleženci potrdili tudi, da so bile najave posvetovalnih dogodkov in ostalih oblik sodelovanja jasne, razumljive in pravočasne. Več kot polovica (60%) udeležencev je potrdila, da so bila poročila z javnih dogodkov objavljena dovolj ažurno in da so dobro povzemala glavne poudarke z razprav. Delež tistih, ki se s tako trditvijo niso strinjali, je bil okoli 15%.

Zbrani odgovori kažejo na razmeroma dobro obveščeno vseh tistih občanov in občank, ki so spremljali obvestila o pripravi CPS in so se posvetovalnih dogodkov udeleževali. Le okoli 10% vprašanih je bilo kritičnih do obveščanja. Hkrati pa odgovori tistih, ki se posvetovalnih dogodkov niso udeleževali kažejo, da je bila prav slaba obveščeno med poglavitnimi razlogi,

ki so botrovali njihovi ne-udeležbi (glej v nadaljevanju). Obveščanje zato ostaja eden ključnih izzivov, ki jih bo potrebno nasloviti za bolj učinkovito vključevanje javnosti v prihodnje.

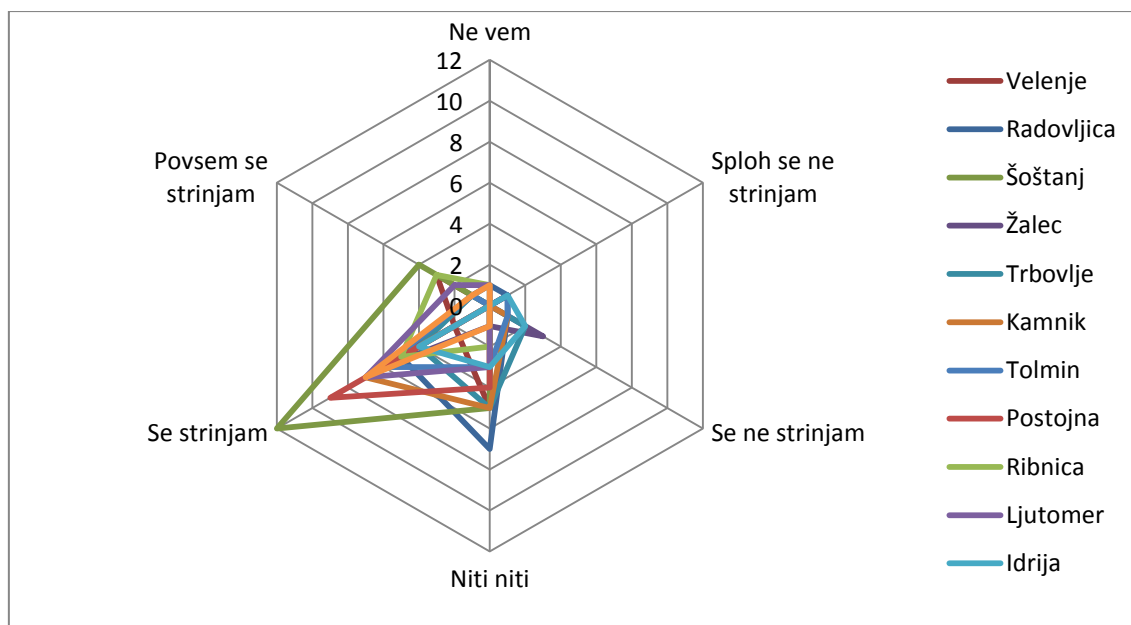
Visoka ocena učinkov sodelovanja javnosti pri pripravi CPS

»Imam dober občutek, da sem s svojim sodelovanjem pripomogel/la k večji kakovosti CPS oziroma nekaterih njenih delov« je potrdilo tri četrt (73%) udeležencev raziskave. To pomeni, da so bili njihovi predlogi upoštevani in ustrezno vključeni v vsebino CPS. Enak delež anketiranih je potrdil, da jih je sodelovanje pri pripravi CPS spodbudilo, da bodo aktivno sodelovali tudi pri izvedbi ukrepov, kjer bo to mogoče. Med najpomembnejšimi dejanskimi učinki vključevanja javnosti sta torej večja kakovost CPS ter pripravljenost občanov za sodelovanje pri njeni izvedbi.

Čez 60 % udeleženi je potrdilo še naslednji dve trditvi: (i) da so skozi posvetovalne dogodke pridobili dodatna znanja in (ii) da so spremenili svoj odnos do mobilnosti in prometa. Tretjina se z zadnjo trditvijo ni strinjala, 10% pa je ostalo neopredeljenih.

Odgovori na vprašanje glede učinkov potrjujejo, da so pozitivni učinki vključevanja javnosti v pripravo CPS v visoki meri upravičili pričakovanja tistih, ki so se posvetovalnih dogodkov udeležili, potrjujejo pa tudi njihovo prepričanost v smiselnost vključevanja javnosti nasploh. Tak rezultat bi prav lahko omilil še vedno preveč prisotno splošno nezaupanje ter ovrgel pogosto mnenje v javnosti, da predlogi in mnenja javnosti nimajo nikakršnega vpliva na dejanske odločitve na ravni občine.

Pri teh odgovorih je nekoliko manjše zaupanje v nekaterih občinah, npr. v Trbovljah in Radovljici, kjer je večje število odgovorov 'niti niti', kot pozitivnih. Negativni odgovori so v vseh občinah v manjšini.

Slika 3. Odgovori na trditev: *Imam dober občutek, da sem s svojim aktivnim sodelovanjem pripomogel/la k večji kakovosti CPS oziroma nekaterih njenih delov* v posameznih občinah z večjim številom odgovorov

Uporabimo dobre izkušnje sodelovanja javnosti tudi na drugih področjih!

Dobra polovica anketiranih je potrdila, da so skozi sodelovanje v procesu priprave CPS pridobili večine vključevanja javnosti, ki jim bodo koristile v prihodnje (npr. osredotočeno razpravljanje, v katerem poslušamo druga mnenja in na konstruktiven način izražamo svoja, itd.)

Zelo visok (90%) je bil delež tistih, ki si podobnih vključujočih procesov želijo tudi na drugih področjih življenja in delovanja lokalne skupnosti:

- največ (72%) jih vključevanje javnosti želi pri prostorskem načrtovanju (npr. pri pripravi občinskih prostorskih načrtov, umeščanju objektov v prostor,...);
- skoraj enak delež (70%) pri načrtovanju projektov, s katerimi se rešuje lokalne izzive, in pri pripravi občinskih razvojnih strategij;
- skoraj tretjina (28%) anketiranih želi vključevanje javnosti tudi pri pripravi občinskih proračunov;
- posamezniki predlagajo vključevanje javnosti tudi na področjih kulture, turizma, prometa, izobraževanja, športa, urejanja zelenih površin, načrtovanju infrastrukturnih projektov in preventivnih programov.

Podpora vključujočim procesom velja za vse občine v podobni meri, tako v celoti, kot pri predlaganih področjih. Pri podpori participativnemu načrtovanju občinskega proračuna nekoliko izstopajo občine Metlika, Železniki in Zagorje ob Savi, kjer je strinjanje vsaj izenačeno z nestrinjanjem pri tem vprašanju.

Zbrani rezultati nedvomno kažejo na potrebo po izboljšanju vključevanja javnosti v postopke oblikovanja in sprejemanja odločitev v občinah. Nekatere občine sicer že uspešno izvajajo posvetovanja z občani na različnih področjih javnega delovanja, vendar so to le posamični svetli zgledi. Vključevanje javnosti v pripravo CPS se je v veliko občinah izkazalo kot dobra izkušnja, ki bi jo veljalo (seveda ustrezno prilagojeno) uporabiti tudi na drugih področjih javnega načrtovanja in odločanja.

Pomanjkanje časa, neobveščенost in pomanjkanje zaupanja glavni razlogi za ne-udeležbo

Presenetljivo visoko (43%) je bilo število občank in občanov, ki so izpolnili anketo, čeprav se sicer niso udeleževali javnih dogodkov v okviru priprave CPS. Med razlogi za njihovo neudeležbo sta bila najpogostejša pomanjkanje časa (46%), pa tudi nezaupanje, da bodo njihovi predlogi sploh upoštevani (23%). Nekoliko manjše število vprašanih je bilo mnenja, da bo priprava CPS uspešna tudi brez njihovega sodelovanja (15%), dobrih 5% pa prometne problematike ne pozna in nima v tej zvezi nikakršnih predlogov. Le en odstotek vprašanih se posvetovalnih dogodkov ni udeležilo zato, ker ne verjamejo v smiselnost posvetovanja z javnostjo v tovrstnih primerih.

V rubriki »Drugi razlogi« so sodelujoči v anketi presenetljivo pogosto navedli neobveščенost. Par odgovorov v tej rubriki se je spet navezovalo na nezaupanje do občinske uprave ali do izdelovalcev CPS. Nekaj občanov je posvetovalne dogodke za pripravo CPS želelo izkoristiti za kritiko dela občinske uprave ali župana nasploh, kar pa ni bil namen teh srečanj.

Slaba obveščенost, pomanjkanje časa in pomanjkanje zaupanja izrazito izstopajo med razlogi, ki so botrovali temu, da se občani in občanke niso bolj množično udeleževali posvetovalnih

dogodkov CPS. Ti trije vidiki vključevanja javnosti, še najbolj prav obveščanje, zato ostajajo med izzivi, ki jih je potrebno nasloviti v prihodnje, če želimo tovrstne procese izboljšati.

Posvetovanja z javnostjo lahko še izboljšamo

Na zaključku ankete so bili anketiranci povabljeni, da organizatorjem predlagajo izboljšave za izvedbo posvetovanj z javnostjo v prihodnje. V svojih predlogih so ti najpogosteje naslovili prav slabo obveščeno, pomanjkanje časa in pomanjkanje zaupanja. Njihovi predlogi so povzeti v nadaljevanju.

Najbolj zelen način obveščanja: direktna e-pošta

Direktna e-pošta poslana na osebni elektronski naslov je po mnenju anketiranih daleč najbolj zeleni način obveščanja (50%). Sledijo: dostava letakov v poštne nabiralnike (34%), objave na občinskih spletnih straneh (32%) in v občinskih glasilih (28%). Objave v drugih medijih in na FB profilih kot učinkovite načine ocenjuje razmeroma nizko število sodelujočih v raziskavi (okoli 15%). Med zanimivimi drugimi predlogi so še: obveščanje s plakati na mestih, kjer se zbira veliko ljudi – v parkih, na trgih, v osebnih kontaktih z izvajalci CPS, s kreativnimi akcijami mladih (npr. video posnetki), preko krajevnih skupnosti, skozi velike medije na nacionalni ravni (Pop TV, RTV Slo,...).

Med dodatnimi predlogi je tudi, naj bodo vsa obvestila predstavljena razumljivo, vsebujejo naj slike, animacije, itd, kar povečuje razumljivost. Tako vsebino obvestil, kot kanale obveščanja pa je treba prilagoditi različnim ciljnim skupinam.

Več interakcij - omogočiti tudi spletno sodelovanje

Z novimi oblikami posvetovanj je treba omogočiti še več interakcij: od srečanj na ulici, posvetovanj na različnih mestih in ob različnih časih, da se jih lahko udeležijo mnogi – tako lahko na kratko povzamemo najštevilčnejše predloge anketiranih.

Večkrat je bila izražena tudi potreba po učinkovitih spletnih oblikah sodelovanja, ki naj dopolnjujejo osebna srečanja (sodelovanje preko e-pošte, spletne predstavitve, posredovanje predlogov rešitev po spletu, dostopnost variantnih rešitev na spletu – video posnetki, 3D sheme, skice,...)

Namesto »vzvišenosti« resen namen prisluhniti in upoštevati mnenja ljudi

Nezaupanje v to, ali bodo predlogi javnosti sploh obravnavani in upoštevani, je tudi med anketiranimi razmeroma široko prisotno. Na to dejstvo kažejo njihovi predlogi, naj vodilni v občinah bolj prisluhnejo občanom, strokovne predstavitve javnih zadev naj bodo jasne in razumljive (»na ravni ljudi«), predlogi občanov in občanov naj bodo ustrezno obravnavani in upoštevani. Vsi postopki naj bodo spremljani z veliko publiciteto. Na tak način se bo sedanje nezaupanje postopno spreminjalo v zaupanje.

Zanimivo je, da so bili med predlogi tudi pozivi so-državljanom, naj se bolj aktivno in odgovorno vključujejo v postopke oblikovanja in sprejemanja odločitev na lokalni ravni.

Prebivalci občin Radovljica, Velenje in Šoštanj najbolj odzivni v raziskavi

Sodelovali so občani 51 občin, od tega je iz 11 občin prišlo več kot 20 odgovorov, iz 14 občin med 10 in 19 odgovorov, iz 15 pa več kot en odgovor. Iz 11 občin je bil odgovor en sam, iz nekaterih pa odziva sploh ni bilo.

Največ udeleženih v anketi po občinah:

Radovljica: 40

Velenje: 35

Šoštanj: 31

Žalec: 28

Kamnik, Tolmin in Trbovlje: 25

Postojna in Ribnica: 24

Ajdovščina: 22

Črnomelj, Medvode in Idrija: 19

Metlika: 18

Ljutomer: 21

Kranj: 17

Škofja Loka: 16

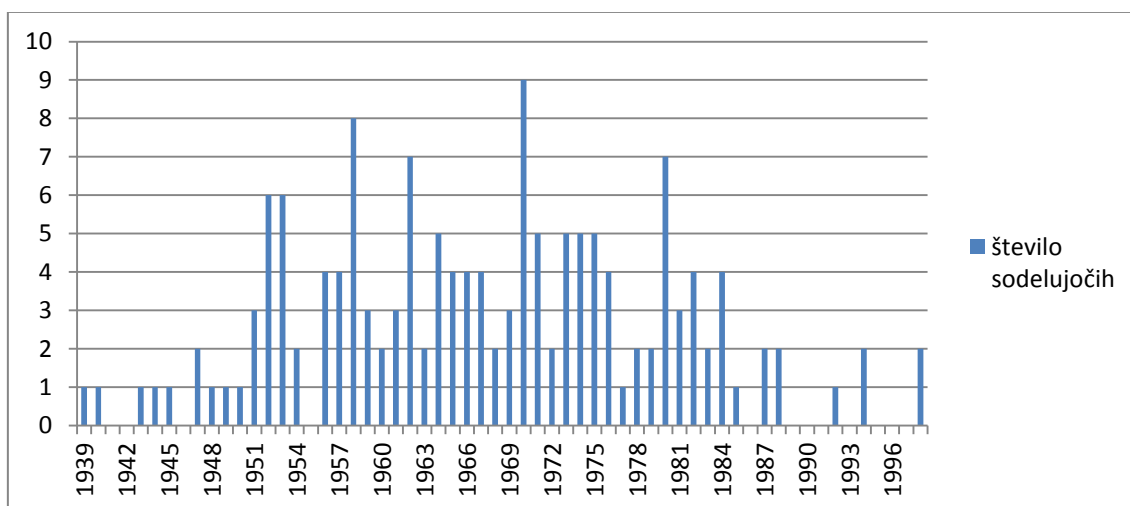
Železniki: 14

Grosuplje, Ravne na Koroškem in Jesenice, Tržič in Zagorje ob Savi: 12

Šenčur: 11

Ostale občine pod 10

Povprečna starost sodelujočih, ki so pustili ta podatek je malenkost pod 50 let, pri čemer jih je večina starih med 30 in 65 let.

Slika 4: Sodelujoči v anketi po letnici rojstva

Veliko respondentov je na anketo prišlo preko elektronske pošte. Predvsem pri občinah, kjer je respondentov večje število, je opazno tudi večje število klikov s spletnih strani občine (npr. Velenje, Šoštanj, Žalec, Ajdovščina, Postojna, Ribnica, Tolmin), od lokalnih (spletnih) medijev pa po klikih izstopata spletni strani www.zasavc.net in www.velenje.com.

Po številu respondentov izstopajo srednje velika mesta. Edina mestna občina z več kot 20 odgovori je namreč Velenje (35), sledita Kranj in Ljubljana z več kot 10 odgovori (17 oz. 13), v

vseh ostalih mestnih občinah je bila participacija manj kot pet odgovorov (Ptuj 4, Celje in Maribor 2, Murska Sobota, Nova Gorica in Slovenj Gradec 1 ter Koper in Novo mesto brez odgovora).

Med odgovori so tudi taki, ki so izpolnili le nekaj začetnih vprašanj, tako da je pri ključnih vprašanjih o smiselnosti in ustreznosti vključevanja javnosti več kot 10 odgovorov le v 13 občinah. Glede na število odgovorov pri posameznem vprašanju so občine tudi prikazane v diagramih zgoraj.

Iz tega težko izpeljemo kakšne trdne zaključke, domnevamo pa lahko, da je bilo vključevanje javnosti v večjih mestih nekoliko težavnejše, mogoče pa so poti do ljudi v večjih mestih pač daljše, ali pa preprosto ni bilo volje ali potrebe po tem, da bi sodelovali v evalvaciji.

Na splošno lahko ugotovimo, da tako po številu odgovorov (še posebej z upoštevanjem majhnosti občine) kot po optimizmu respondentov nekako izstopa Šoštanj, ki je (naključje?) med vsemi občinami, sofinanciranimi iz Kohezijskega sklada, prvi sprejel CPS.